

«انقلاب مصر» نوشته عزمی بشاره که برای اولین بار ترجمه و در اختیار مخاطبان فارسی زبان قرار می‌گیرد، کتابی دوجلدی است که جلد اول آن، دوره تاریخی سال ۱۹۵۲ تا ۱۱ فوریه ۲۰۱۱ (روز کناره‌گیری حسنی مبارک رئیس جمهور مصر) را پوشش می‌دهد و زیرعنوان «از جمهوری ژوئیه تا انقلاب ژانویه» برای آن در نظر گرفته شده است. جلد دوم، با زیرعنوان «از انقلاب تا کودتا»، اثری است تاریخی و تحلیلی که نویسنده در آن با نگاهی جامع و گسترده، درک ساختار دولت و جامعه، رابطه ارتش با سیاست و گسترش اختیارات ریاست جمهوری در مصر را برای مخاطب روشن می‌سازد؛ دوره‌ای که به انقلاب ژانویه مصر منتج می‌شود. به گزارش اینستا، نگارش تاریخ انقلاب‌ها به دلیل اینکه ما در جریان آن با حوادث استثنایی روبه‌رو هستیم، فرایند بسیار سخت و پیچیده‌ای است. در جریان این حوادث استثنایی، این مردم هستند که برای تغییر نظام حاکم، مستقیماً مسیر تاریخ را می‌پیمایند. فعالیت در این باره زمانی سخت تر و پیچیده تر می‌شود که پژوهشگری پیش از سپری شدن یک مدت زمان طولانی و در حالی که شعله‌های حادثه در حال زبانه کشیدن است، به روایت تاریخ مرتبط با آن بپردازد. با این همه به نظر می‌رسد عزمی بشاره، پژوهشگر مصری، توانسته در کتاب دو جلدی «انقلاب مصر» که به تاژگی مؤسسه انتشارات ایران آن را منتشر کرده است به خوبی از عهده این کار برآید. درک تاریخ انقلاب مصر و تحلیل پیشینه اجتماعی و تاریخی آن بدون مستندات دقیق ممکن نخواهد بود. این کتاب، یک اثر ژورنالیستی نیست که نویسندگانی غیربومی، پس از مدتی اقامت در مصر و انجام برخی مصاحبه‌ها نوشته باشند و در نهایت نیز نتوانند تصویر و درک درستی به مخاطب ارائه دهند، بلکه نویسنده کتاب «انقلاب مصر» علاوه بر تحلیل نظری میان‌رشته‌ای (علوم سیاسی، اقتصاد، تاریخ، جامعه‌شناسی و تحلیل گفتمان) وظیفه‌ای به عهده می‌گیرد و آن ترسیم دلایل یک انقلاب و ریشه‌شناسی آن است.

یک روایت تازه از نهضت جنگل

به تاژگی کتابی با عنوان «خاطرات امان‌الله زندش از مجاهدان جنگل» منتشر شده است که دریافت جدیدی پیرامون این جنبش مردمی از زبان یکی از حضاران در جنبش ارائه داده است. این کتاب به کوشش هومن یوسفدهی در بهمن ۱۴۰۲ چاپ شده است. به نقل از ایسنا، دکتر هومن یوسفدهی، پیرامون اثر تازه منتشر شده‌اش، می‌گوید: کتاب «خاطرات امان‌الله زندش از مجاهدان جنگل»، روایت متفاوتی از جنبش جنگل و تحولات اجتماعی پس از آن تا شهریورماه ۱۳۲۰ خورشیدی ارائه می‌دهد. جنبش جنگل، به رهبری میرزا کوچک جنگلی، یکی از مهم‌ترین جنبش‌های سیاسی ایران معاصر است و آنچه تاکنون منتشر شده روایت‌های بالادستی از زبان سران اصلی، دست‌اندرکاران کلیدی و چهره‌های شاخص جنبش جنگل است و هرکدام خاطرات را به نحوی از دید خود نوشته‌اند. خاطرات امان‌الله زندش از این منظر مهم است، که نوشته‌های به‌جامانده از منظر فردی عادی است و به تعبیری، فرد فرودستی است که تنها ناظر تحولات در سطوح بالا نیست. امان‌الله زندش با آنکه از آموزش چندانی برخوردار نبود، دفتری همراه خود داشت و در زمان حضور در جنبش جنگل یادداشت‌هایی را نوشته است. زندش بعدها در مقام یک درجه‌دار شهربانی و البته با نگاهی متفاوت و پخته‌تر، سرگذشت خود و خاطراتش را به صورت منسجم‌تری بازنویسی کرده است. یوسفدهی، با بیان اینکه در مردمی بودن نهضت جنگل شکی نیست، می‌گوید: از خاطرات زندش می‌توان به لایه‌های پنهان نگاه عوام و طبقات فرودست مردم‌پوی برد. زندش در سال‌های پایانی نهضت جنگل به جنبش پیوست و در نتیجه شاهد اختلافات و تفرقه‌های درون جنبش و نحوه برخورد دولت مرکزی بود.

مینو فقط اسمی دخترانه نیست

حمیدرضا شکارسری، شاعر در گفت‌وگو با خبرنگاری تسنیم از انتشار دو کتاب تازه خود برای عرضه در نمایشگاه کتاب تهران خبر داد و گفت: مجموعه نخست، «لوازمتنهايي» نام دارد و شامل نقد ۱۰۰ شعر کوتاه معاصر از شاعران معاصر است که انتشارات هزاره ققنوس آن را برای عرضه در نمایشگاه منتشر می‌کند. در این اثر، نقدهای کوتاهی بر ۱۰۰ شعر شاعران معاصر به همراه شعر منتشر شده است، با توجه به اینکه مخاطب امروز در معرض فضای مجازی و اینستاگرامی به مخاطبی بی‌حوصله تبدیل شده است، تصمیم گرفتیم تا با نقدهای کوتاه این مخاطب را بی‌بهره نگذاریم. شکارسری با اشاره به کتاب دوم گفت: «مینو فقط اسمی دخترانه نیست» نیز دیگر نقدهای من بر ۱۰۰ شعر دفاع مقدسی از شاعرانی چون قیصر امین‌پور، سید حسن حسین، سلمان هراتی و شاعران جوان تر معاصر است. این ۱۰۰ شعر از میان شعرهای شاخص معاصر با موضوع جنگ و دفاع مقدس انتخاب شده‌اند و عنوان کتاب نیز به جزیره مینو که در زمان جنگ یک منطقه استراتژیک بود، اشاره دارد.

زین‌تقدیر

علیرضا حیدری | مدرس ویراستاری

- **ناوبراسته** ✘
- **این فیلم کمک‌قابل ملاحظه‌ای به تبدیل شدن برگمان به کارگردانی بین‌المللی کرد.**
- **ویراسته** ✓
- **این فیلم کمک‌فرآوانی کرد تا برگمان به کارگردانی بین‌المللی تبدیل شود.**
- **نکته**

با جانمایی در دست‌ارکان جمله‌ویریز از پیچیده‌نویسی، نوشته‌ها روان و فہم‌آم هم‌آسان نخواهد شد.

#زین-فقد-پارسی

شکار

شماره ۵شنبه
۳۳ فروردین ۱۴۰۳
۱۰۱۵۵ شماره

۱۰

فرهنگ و ادبیات

کارشناسان از ضرورت اصلاح رویه‌های اشتباه در حوزه ادبیات اسلامی می‌گویند

نهادهای فرهنگی، تسهیلگر یا مانع؟

ریحانه موسوی

گزارش خبری

مطابق با تقویم کشور و مناسبت‌های آن، بیستمین روز از فروردین که با شهادت سید مرتضی آوینی در سال ۱۳۷۲ مصادف شده است، «روز هنر انقلاب اسلامی» و از ۲۰ تا ۲۷ فروردین نیز با عنوان هفته هنر انقلاب اسلامی نام گرفته است. روزهایی که بسیاری از شاعران و نویسندگان خمیرمایه هنر خود را از آن می‌گیرند و هرآنچه در متن و حاشیه انقلاب قرار دارد و روزهایی که البته رسالت آن یادآوری دوباره اهمیت هنر انقلاب اسلامی است و شاید تمرکز و توجه بیشتری می‌طلبد. با این وجود، اوقات دیگر نیز میری از این اصل و این مفهوم نیست. اما آیا ما تعریف جامعی از ادبیات و هنر انقلاب اسلامی که نهادینه شده باشد داریم؟ ما پیرامون همین موضوع و رویکردها و دغدغه‌های تازه ادبیات انقلاب اسلامی، با چند تن از چهره‌های ادبیات انقلاب گفت‌وگویی انجام دادیم که حاصل آن در ادامه پیش‌روی شماست.

ادبیات جهان را تشکیل دهد، بیشتر آثار بزرگ و جذاب ادبی و هنری دنیا، بعد از یک انقلاب و اتفاق خاصی که در یک نقطه جغرافیایی رخ داده، تولید شده است و انقلاب‌ها می‌توانند موتور محرکه آثار ادبی و هنری باشند.

● دنیا باید تجربه‌ها را بداند و از آن الهام بگیرد

خسروی راد معتقد است، وقتی در کشور خود، محصول بیش از صد سال داستان نویسی را مرور می‌کنیم، می‌بینیم که در مرحله انقلاب اتفاق دیگری رخ می‌دهد. گویی برای خود یک سبک و رویه‌ای خاص را ایجاد کرده، که از دل آن مبحثی به نام تاریخ شفاهی که قبلاً زیاد در انواع ادبی تعریف نمی‌شد بیرون می‌آید. ما گاهی از کنار همان تاریخ شفاهی که به معنای عام در دنیا اتفاق می‌افتد، یک نوع ادبی خاص در کشورمان می‌بینیم که در آن انواع خاطرات و مطالب با زبان داستان نوشته شده و به خانه مردم راه پیدا کرده است، یعنی فقط در حد مرجع و منبع در محیط‌های آکادمیک نمانده است، بلکه بخشی از زندگی، خاطرات و قصه‌های مردمان این سرزمین شده است. اگر این موضوع به صورت

● در ادبیات انقلاب اسلامی آثار قابل اتکایی وجود ندارد

این نویسنده با اشاره به اینکه تاکنون اثر قابل اتکایی در حوزه خاطرات شفاهی، رمان و داستان پیدا نکرده‌ام تا انعکاس واقعیت‌های انقلاب باشد، خاطرنشان می‌کند: برخی افراد مهم، از امثال من که با انقلاب مطرح شدیم و به ادبیات ورود کردیم، جدا شدند. جدایی آن‌ها از صف انقلابیون به دو قطبی شدن در ابتدای انقلاب منجر شد، به طوری که وقتی آثار ما شکل گرفت می‌گفتند: «این‌ها نویسندگان دولتی هستند و کارهای آن‌ها ارزش خواندن ندارد.» امروز که نگاه می‌کنم می‌بینم حق داشتند، دلیل آن بی‌تجربگی بود که از آثارمان می‌بارید. در زمان انقلاب شعارهایی می‌دادیم و آرزمان‌های خود را فریاد می‌زدیم، که در حیطه ادبیات هم این کار را تکرار کردیم و این یک نقصان بسیار بزرگ بود، که تا به مرحله کسب تجربه رسید، وارد مرحله جنگ تحمیلی شدیم.

● کار سخت شده است

او می‌گوید: متولیان آن دوره از ما حمایت نمی‌کردند. کسانی که در خلال جنگ به حوزه انقلاب کمک کردند، نهادها و سازمان‌هایی بودند که از آشخور بودجه دولتی استفاده می‌کردند. مرکز مطالعات فرهنگی انقلاب اسلامی یکی از نهادهای فعال در حیطه انقلاب اسلامی است. این نهاد قدم‌های خوبی در حوزه ادبیات انقلاب اسلامی برداشته است. اما همچنان همان بی‌تجربگی در برخی از آثار دیده می‌شود. کسانی که در این حیطه فعالیت می‌کنند پشتیبانی نیز ندارند، مثلاً برای کتاب «آماده تورو باش» به حدود پنج ناشر پیشنهاد چاپ دادم، که بیشتر آن‌ها گفتند در حوزه داستان کوتاه فروش ندارند، به ویژه اگر مربوط به انقلاب اسلامی باشد. کار در حیطه انقلاب و جنگ سخت شده است و ناشران خصوصی رغبتی به انجام این کارها ندارند. من آثاری را دیده‌ام که از حیث موضوع در تضاد با انقلاب اسلامی است. یعنی انقلاب از دیدگاه نویسنده آن باعث نابود شدن است نه تولد، اما هیچ مشکلی برای چاپ آن به وجود نمی‌آید، اما برای ما که دغدغه انقلاب را داریم این مسائل جریان دارد.

● علی براتی گجوان

اگر قرار است در حوزه انقلاب اسلامی آثاری را مطرح کنیم که بتواند به فیلم‌وسریال تبدیل شود، نیازمند مکان جامعی هستیم که با بودجه کافی هزینه به تولید و خلق چنین آثاری برسد.

تجربه جهانی و فراجغرافیایی می‌داند و می‌گوید: کشور ما می‌تواند ادبیات انقلاب را ترویج کند. این اتفاق می‌تواند با شکل‌گیری درام، نمایش و داستان رخ دهد تا دنیا این تجربه خاص ما و مردمان سرزمینمان را بفهمند و از آن الهام بگیرند.

● ظرفیتی بزرگ که در ظرف ادبیات نمی‌گنجد

علی براتی گجوان، نویسنده آثاری همچون «پسر من قاتل است» و «آماده تورو باش»، می‌گوید: در تقویم ما یک روز به مناسبت شهادت شهید مرتضی آوینی و روز هنر انقلاب اسلامی نام گرفته است. نام باشکو‌هی که در کنار آن هیچ اتفاق خاصی رخ نمی‌دهد. ادبیات داستانی که تخصص من است و با آن دست و پنجه نرم می‌کنم، نتوانسته حداقل برای انقلاب اسلامی کار بزرگی خلق کند و ظرفیت بسیار زیاد انقلاب اسلامی در ظرف کوچک ادبیات جای نگرفته است. او با اشاره به اینکه متأسفانه ما در حیطه انقلاب با آثار شاخص و قوی برخورد نمی‌کنیم، می‌گوید:

می‌شود نویسندگان و شاعران انقلاب به تکیه و پویایی بیشتر وادار شوند و وقتی بدانند اثرگذار هستند، به رشد خودشان کمک خواهند کرد. نسبت محکم بین ادبیات انقلاب با آرزمان‌های انقلاب نیز از دیگر موضوع‌های تأثیرگذار بر موفقیت آن است. این نسبت باعث می‌شود تمام فضای فکری و روانی جامعه به آرزمان‌های انقلاب پایبند باشد و به‌طور خلاصه، ادبیات انقلاب به تریبون رسای آرزمان‌های اصلی انقلاب اسلامی تبدیل شود. اگر در انقلاب صحبت از عدالت شده، ادبیات انقلاب باید پرچمداران آن باشد و بتواند آن را به گوش و جان مردم برساند. توجه به بعد هنری، رشد کیفی، تخصصی و فنی، چه در داستان و چه در شعر نیز می‌تواند مؤثر باشد و بر غنای ادبیات انقلاب بیفزاید.

● انقلاب‌ها می‌توانند موتور محرکه آثار هنری باشند

محمد خسروی راد، نویسنده و منتقد ادبی وجود سازمان‌ها و نهاد‌های متعدد و متنوع فرهنگی را در کشور، مانعی برای انجام هرگونه برنامه ریزی برای پرداختن به دغدغه‌های جدید در حوزه ادبیات انقلاب می‌داند و می‌گوید: وقتی سند مشخصی در پس فعالیت نهاد‌های فرهنگی نباشد، زیاد نمی‌توان به رویکرد مشخص و روش‌های جدید و مدون در حوزه ادبیات و هنر انقلاب اسلامی امیدوار بود. آثار خوب و ارزشمند حوزه ادبیات انقلاب اسلامی حاصل تلاش فردی خالقان آن هاست و نهاد‌ها نقش جدی و زیادی در این باره نداشته‌اند. آن‌ها بیشتر بر نحوه فعالیت اجرایی خود تمرکز کرده‌اند و هنوز تکلیفشان روشن نیست.

نویسنده و راوی کتاب «ترکش دوست داشتنی من»، در بخش دیگری از صحبت‌هایش به این نکته اشاره می‌کند که در کشور ما به جای اصلاح فعالیت‌های فرهنگی‌وزارتی که از دوران شاهنشاهی به ما رسیده، به سراغ ایجاد نهاد و سازمان‌های جدید رفته‌ایم. با این اقدام به دلیل اینکه در ابتدای انقلاب انگیزه‌ها فراوان بود، کارهای فرهنگی زیادی انجام شد، اما خود را با سیستم اداری مملکت تنظیم نکرد. این اتفاق باعث تشکیل یک وزارت ارشاد دیگر شده و به جای حذف یا اصلاح نهاد قبلی، یک نهاد دیگر در کنار آن شکل گرفت. مادامی که این‌گونه باشد، نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که بتوانیم به صورت نظام‌مند و با رویکردی جدید، آثاری ادبی به اندازه و وسعت انقلاب اسلامی و جنگی که در این مملکت رخ داده تولید کنیم. او با بیان اینکه انقلاب اسلامی در گوشه‌ای از جهان امروز و در کشور مشخصی رخ داده است، از این می‌گوید که هرچه در اینجا اتفاق افتاده می‌تواند در سایر زمان‌ها و مکان‌ها متأثر شود و بخشی از

سعید تاج محمدی: اگر نهضت ترجمه، رسیدگی به آن و نشر آثار ادبیات انقلاب در کشورهایی که مخاطب آن هستند درست اتفاق بیفتد، ادبیات انقلاب اسلامی رونق خواهد گرفت

● ایران فقط پذیرای ترجمه آثار خارجی است

تاج محمدی در ادامه صحبت‌هایش درباره ترجمه آثار این حوزه می‌گوید: ما هنوز در عرصه ترجمه و انتشاراتی که بتواند کشورهای مختلف را با آثار برجسته انقلاب اسلامی آشنا کند و مبتنی بر نیازشناسی جوامع مقصد باشد، چندان موفق نبوده و برعکس بیشتر پذیرای ترجمه‌ها بوده‌ایم؛ یعنی کشور ما به نوعی مقصد ترجمه آثار شاعران و نویسندگان عرب زبان، اروپایی و آمریکایی بوده است. نفس انقلاب اسلامی یک پدیده فطری است که در جهان جذابیت دارد. در دنیایی که اسیر مادی‌گرایی، انسان‌زدگی و این‌گونه موارد است، پرداختن به ادبیاتی که با الهیات نهادینه شده است، یک انسان آرام و معنوی را در انقلاب اسلامی نشان می‌دهد، حرف و راه حلی در دنیا دارد و می‌تواند بسیار جذاب باشد. کما اینکه از گذشته نیز این‌گونه بوده است. در تاریخ ادبیات ما نیز، هر جا آثار شاعران فارسی‌زبان مثل حافظ، عطار و خیام به درستی ترجمه شده، همیشه مورد قبول مردم دنیا بوده است.

● ادبیات انقلاب باید پرچمدار انقلاب باشد

خالق مجموعه شعر «دقایق» می‌گوید: اثرگذاری اجتماعی بالاترین قله‌ای است که ادبیات انقلاب می‌تواند در آن قرار بگیرد. یک بخش از اثرگذاری اجتماعی این است که ادبیات وارد زندگی مردم ما شود، مخاطب ادبیات انقلاب نسبت به مصرف فرهنگی آن احساس نیاز کند و ادبیات انقلاب را بخشی از مصرف زندگی خود بداند. این باعث

مهرگان با انتشار فراخوان دوره‌های هجدهم و نوزدهم جایزه مهرگان علم از ناشران و نویسندگان کتاب‌های علمی-زینست محیطی که چاپ اول کتاب‌هایشان در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ منتشر شده است، دعوت کرده است که نسخه از کتاب‌های خود را تا تاریخ ۳۱ خردادماه ۱۴۰۳ به دبیرخانه جایزه ارسال کنند. علاقه‌مندان می‌توانند آثار خود را در بازه زمانی یادشده به نشانی: تهران- صندوق پستی ۵۵۵-۱۱۹۶۱۵ ارسال کنند.

می‌توانند با ارسال سه نسخه از هر عنوان رمان یا مجموعه داستان چاپ اول خود که در سال‌های ۱۳۰۰ و ۱۴۰۱ در ایران منتشر شده است، در جایزه شرکت کنند. همچنین ناشران و نویسندگانی که چاپ اول اثرشان در بازه زمانی اول ژانویه ۲۰۲۱ تا ۳۱ دسامبر ۲۰۲۳ در خارج از ایران منتشر شده است، می‌توانند با ارسال فایل الکترونیکی (PDF) کتاب و یا با ارسال پستی سه نسخه چاپ شده اثر تا تاریخ ۲۰ ژوئن ۲۰۲۴ در این دوره جایزه حضور داشته باشند. همچنین دبیرخانه جایزه

فراخوان دوره‌های بیست‌وسوم و بیست‌وچهارم جایزه مهرگان ادب و دوره‌های هجدهم و نوزدهم جایزه مهرگان علم منتشر شد. دبیرخانه جایزه مهرگان با انتشار فراخوان دوره‌های بیست‌وسوم و بیست‌وچهارم جایزه مهرگان ادب برای انتخاب بهترین رمان و مجموعه داستان کوتاه فارسی، از ناشران و نویسندگان دعوت کرده است حداکثر تا تاریخ ۳۱ خردادماه ۱۴۰۳ آثار خود را به دبیرخانه جایزه مهرگان ارسال کنند. ناشران و نویسندگان

فراخوان «مهرگان»

منتشر شد